

CENTRE
FOR COMPARATIVE
STUDIES
OF CIVILISATIONS
JAGIELLONIAN UNIVERSITY OF KRAKOW

The Polish Journal of the Arts and Culture. New Series 14
(2/2021): 181–185 [TŁUMACZENIE]

DOI:10.4467/24506249PJ.21.022.15328

W oczekiwaniu: dzień i noc

Salah ABD AS-SABUR

tłumaczenie z arabskiego
Bożena PROCHWICZ-STUDNICKA

BOŻENA PROCHWICZ-STUDNICKA – arabista, adiunkt w Instytucie Kulturoznawstwa Akademii Ignatianum w Krakowie. Jej zainteresowania badawcze obejmują klasyczny okres kultury i cywilizacji arabsko-muzułmańskiej, a zwłaszcza: wpływ systemów komunikacyjnych na kulturę arabską, prawo muzułmańskie, a także doktrynę religijną i doświadczenie religijne w świetle komentarzy do Koranu. Z zamiłowania tłumaczka klasycznej i współczesnej literatury arabskiej. Autorka wielu publikacji, z których najnowsze to „The Motif of the Angel(s) of Death in Islamic Foundational Sources”, *Verbum Vitae*, 38 (2/2020) oraz “The Motif of the Angel(s) of Death in Islamic Foundational Sources as an Element of Cultural Diffusion (współautorstwo: Andrzej Mrozek), *Verbum Vitae*, 39 (4/2021).

 <https://orcid.org/0000-0002-1644-252X>

E-MAIL: bozena.prochwicz-studnicka@ignatianum.edu.pl

SALAH ABD AS-SABUR (1931–1981) – jeden z najwybitniejszych twórców współczesnej egipskiej poezji, autor kilku dramatów, krytyk literacki. Wszelkoniomnie wykształcony, o przenikliwym umyśle, doskonały znawca literackiego dziedzictwa arabskiego i współczesnej literatury europejskiej. Charakterystycznym rysem jego twórczości jest wszechobecny, dojmujący smutek. W swojej autobiografii, *Hajati fi-sz-szir* (*Moje życie w poezji*), Abd as-Sabur pisał, iż smutek ten nie jest manierą artystyczną: „Nie jestem poetą smutnym, jestem poetą cierpiącym. Cierpię, gdyż nie podoba mi się ten świat. W głębi swojego serca noszę pragnienie, by świat ten uzdrowić [...]. Jest to siła, która włada życiem proroka, poety, filozofa” (Abd as-Sabur 1988, 3.135). Dla poety źródłem cierpienia jest kondycja współczesnego człowieka i społeczeństwa. Wprawdzie cierpienie to jest przeznaczeniem, lecz można się z niego wyzwolić. Drogą ku przemianie świata ma być według niego droga ku samopoznaniu. A samopoznanie może dokonać się poprzez poezję (czy szerzej: sztukę). Tworzenie poezji Abd as-Sabur przyrównuje do doświadczenia mistyków muzułmańskich (sufich). Poeta wędruje w poezji tak jak mistyk wędruje po swojej ścieżce ku poznaniu, ku Prawdzie. Serce, jako głęboka samoświadomość, głębsza niż doświadczenie jaźni, jest miejscem ekstazy mistycznej i spotkania Boga, miejscem przemiany. Dla Abd as-Sabura poeta jest archetypem człowieka doskonałego (arab. *al-insan al-kamil*), który w muzułmańskim mistycyzmie, jak ujmuje to Piotr Kłodkowski (2015, 153–154) „łączy Boga ze światem na wzór niedostrzegalnej linii dzielącej światło od cienia. Świat został stworzony i nadal istnieje dzięki Człowiekowi Doskonałemu, co więcej, zostaje on podtrzymywany w swoim byciu właśnie ze względu na Człowieka Doskonałego. On jest uosobieniem ostatniego etapu ścieżki sufickiej”. W kontekście poezji wewnętrzne poznanie staje się dla Abd as-Sabura katalizatorem zewnętrznej sprawiedliwości, wolności i prawdy społecznej (zob. Howarth 2018, 139–143). Nie dziwi zatem, iż poezja Abd as-Sabura pozostaje zaangażowana moralnie i duchowo, świadomie unika eskapizmu, a liryczne „ja” jest uczestnikiem dramatu będącego udziałem każdego człowieka. Jest to poezja humanistycznej głębi, która angażuje się w problemy ludzi, szuka rozwiązań, walczy.

Wiersze uderzają prostym językiem; styl, pozbawiony nadmiaru figur stylistycznych, często zbliża się do prozy. Analiza kreacji podmiotu lirycznego w poezji Abd as-Sabura wskazuje, że niemal wszystkie utwory prezentują typ liryki bezpośredniej, w której dominuje sytuacja wyznania.

Polskim czytelnikom Salah Abd as-Sabur znany jest z przekładów kilkunastu wierszy, które ukazały się w *Pieśniach gniewu i miłości* (1990, 199–227)

oraz w czasopiśmie: *Przegląd Orientalistyczny* (1998, 65-69; 2000, 18, 44, 82) i *Mazurek. Biuletyn Polonii w Egipcie* (2018, 8-11).

Poniższy wiersz, nietłumaczony wcześniej na język polski, pochodzi ze zbioru z *Ta'ammulat fi zaman dzarih (Medytacje nad zranionym czasem)* z 1969 roku (Abd as-Sabur 1988, 1.302-305).

W oczekiwaniu: dzień i noc

Tak oto odszedł dzień
nachylił się ku słońcu, i odwrócił.
Niczym spękany mur
ponad nami osunął się wieczór, i rozpadł
niebo i ziemia stanęły w objęciach
mrokiem osiadły na twarzy.
Zgasły światła mostów i okna w domach chorych
i oczy stróżów i minarety.
Ściany ciemności wrosły
w ciasny rząd posepnych miejskich bram
by runąć
niczym mogiły rozpadłe
na resztkach rozpadłej góry.

*

Z końcem nocy kruchą i niewielką chmurę
przebiło światło
czerwienią róż błysnęło ukradkiem
przez chwilę krótką, i na horyzoncie mroku zgasło
pod naporem wschodzącego dnia.
(O czerwieni zmierzchu,
o barwo mego życia, której rzekłem żegnaj...
jesteś tylko wspomnieniem,
pogrzebana przez noc
przez dzień pogrzebana.)

*

Tak oto odeszła noc.
Kiedy słońce zwróciło się ku niebu i zerwało
by piąć się w górę,
bezdzielne ulice miasta zaczęły oddychać
arytmiczną mieszaniną głosów.
Kadzielnice światła rozlały się szeroko
wzbierając w oczach, płosząc cienie
drażąc kamień.

O jasności przedpołudniowa,
wypełniłaś moje serce strachem i smutkiem
bowiem zobaczyłem więcej niż chciałem zobaczyć...
Obyś błogosławione było światło południa
twój płomień smaga oczy i przygasza wzrok
domy i ludzi przemienia
w barwne kamienne bryły.

*

Z końcem dnia chwila znużenia zaczyna krążyć w żyłach słońca
tak rodzi się szary delikatny kolor
aż krzykliwe odgłosy dróg
rozpadną się rytmicznie w ciche odcienie szarości.
(Jak barwa moich dni, które niezdolny byłem prze-żyć
i żyłem kontemplacją.)

*

Krótką chwilą, i pod naporem czerni dogasa późne popołudnie:
słońce rzuca ostatni błysk pożegnania
przymuszone
kładzie się na wzgórzach.

*

Tak oto upływa mi życie
w oczekiwaniu...
choćby mgnienia, które rozjaśni ciemności nocy
czy... mgnienia, które uciszy udrękę dnia.

Bibliografia

- Abd as-Sabur, Salah. 1988. *Diwan Salah Abd as-Sabur*, t. 1-3. Bajrut: Dar al-Awda.
- Howarth, James. 2018. *Neo-Sufism in Modern Arabic Poetry 1960–2005. A Study in the Poetry of ‘Abd al-Wahhab al-Bayyati, Salah ‘Abd al-Sabur and Adonis*. Ann Arbor, MI: ProQuest.
- Kłodkowski, Piotr. 2015. *Homo mysticus hinduizmu i islamu. Mistyczny ruch bhakti i sufizm*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Dialog.
- Prochwicz-Studnicka, Bożena. 1998. „Salah Abd as-Sabur – Wiersze (cz. 1, przekład z jęz. arabskiego)”. *Przegląd Orientalistyczny* 1-2: 65-69.
- . 2000. „Salah Abd as-Sabur – Wiersze (cz. 2, przekład z jęz. arabskiego)”. *Przegląd Orientalistyczny* 1-2: 18, 44, 82.
- . 2018. „Salah Abd as-Sabur – miłośnik człowieka i człowiek poezji (przekład z jęz. arabskiego wraz z komentarzem)”. *Mazurek. Biuletyn Polonii w Egipcie* 17: 8-11.
- Skarżyńska-Bocheńska, Krystyna (oprac., tłum., wstęp). 1990. *Pieśni gniewu i miłości. Wybór arabskiej poezji współczesnej*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.

